ئەخمەت تۇردى ئەسەرلىرى

يەچەشمە

شىنجاڭ ياشلار-ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

ئەخمەت تۇردى ئەسەرلىرى

يەچىشمە

(ھېكايە ۋە يۇمۇرېسكىلار)

شىنجاڭ ياشلار-ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

责任编辑：卡米拉·热合曼
责任校对：依巴达提·亚森
迪丽达尔·买买提
封面设计：阿里甫·夏

艾海提·吐尔迪作品集
独眼龙（维吾尔文）
（短篇和中扁小说集）
艾海提·吐尔迪　著

新 疆 青 少 年 出 版 社 出 版
（乌鲁木齐市胜利路二巷 1 号 邮编：830049）
新 疆 新 华 书 店 发 行
新 疆 新 华 印 刷 厂 印 刷
850×1168 毫米　32 开　14 印张
2009 年 3 月第 1 版　2009 年 3 月第 1 次印刷
印数：1—2000

ISBN978—7—5371—6505—1　定价：28.00 元
如有印刷装订问题请直接同出版社调换

图书在版编目(CIP)数据

独眼龙:维吾尔文/艾海提·吐尔迪著. —乌鲁木齐:新疆青少年出版社，2009.3
(艾海提·吐尔迪作品集)
ISBN978—7—5371—6505—1

Ⅰ.独… Ⅱ.艾… Ⅲ.短篇和中扁小说—作品集—中国—当代—维吾尔语（中国少数民族语言）Ⅳ.I247.8

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2009)第 023343 号

مەسئۇل مۇھەررىرى : كاملە راخمان
ئىبادەت ياسىن
مەسئۇل كوررېكتورلىرى : دىلدار مۇھەممەت
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى : غالىب شاھ

ئەخەت تۇردى ئەسەرلىرى

يەكچەشمە

(ھېكايە ۋە پوۋېستلار)

ئاپتورى : **ئەخەت تۇردى**

*

شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى غالىبىيەت يولى 2 - كوچا 1 - قورۇ، پ : 830049)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
ئۆلچىمى :1168×850مم، 32 كەسلەم، باسما تاۋقى : 14
2009 - يىل 3 - ئاي 1 - نەشرى
2009 - يىل 3 - ئاي 1 - بېسىلىشى
ISBN978—7—5371—6505—1
سانى : 1—2000
باھاسى : 28.00 يۈەن
بېسىلىشتا، تۈپلەشتە خاتالىق بولسا نەشرىياتىمىزغا ئەۋەتىڭ، تېگىشىپ بېرىمىز

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

نەشرىياتتىن

ئەخەت تۇردى — دەۋرىمىزدىكى ئۇيغۇر پروزىچىلىقىنىڭ تەرەققىياتىغا ، گۈللەپ ياشناش ۋەزىيىتىگە مۇھىم تۆھپە قوشقان ۋەكىللىك خاراكتېردىكى داڭلىق يازغۇچىلىرىمىزنىڭ بىرى . ئۇ ئۆزىنىڭ 50 يىللىق ئەدەبىي ئىجادىيەت ھاياتىدا پروزىچىلىقنىڭ ھېكايە ، پوۋېست ، رومان قاتارلىق ھەممە ساھەسىدە قەلەم تەۋرىتىپ ، ھەممە ساھەسىدە بىر تۈركۈم نادىر ئەسەرلەرنى يارىتىپ ، ئوقۇرمەنلەر قەلبىدە ۋە ئەدەبىيات ساھەسىدە خېلى زور تەسىر قوزغىدى .

يازغۇچى 1940 - يىل 11 - ئاينىڭ 20 - كۈنى قەشقەر شەھىرىدە تۇغۇلغان . 1949 - يىلىدىن 1959 - يىلىغىچە باشلانغۇچ ، ئوتتۇرا مەكتەپلەردە ئوقۇغان . 1959 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكۇلتېتىغا ئوقۇشقا كىرگەن . 1964 - يىلى 8 - ئايدا ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىگە تەقسىم قىلىنىپ ، «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىدە مۇھەررىر بولۇپ ئىشلىگەن ، كېيىن ژۇرنالنىڭ مۇئاۋىن باش مۇھەررىرى بولغان . 1989 - يىلى 1 - ئايدىن باشلاپ كەسپىي يازغۇچىلىققا تەكلىپ قىلىنىپ ، 2000 - يىلى 12 - ئايدا دەم ئېلىشقا چىققۇچە شىنجاڭ يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ كەسپىي يازغۇچىسى بولغان . ئۇ ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى ، جۇڭگو ئاز سانلىق مىللەت يازغۇچىلار ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ ھەيئەت ئەزاسى ، مەملىكەتلىك ئۇيغۇر كلاسسىك ئەدەبىياتى ۋە مۇقام ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ دائىمىي ھەيئەت ئەزاسى ، دۆلەتلىك

بىرىنچى دەرىجىلىك يازغۇچى ، شىنجاڭ پېداگوگىكا ئۇنىۋېرسىد-
تېتى فىلولوگىيە ئىنستىتۇتىنىڭ پەخرىي پروفېسسورى .
ئەخەت تۇردىنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيەت ھاياتى 1958 - يىلى «تارىم» ژۇرنىلىدا ئېلان قىلىنغان «گۇرۇچ» ناملىق ھېكايىسى بىلەن باشلانغان . شۇنىڭدىن تارتىپ 1960 - يىللارنىڭ ئوتتۇرى-لىرىغىچە بولغان ئارىلىقتا ئۇ «ھاياتنىڭ باشلىنىشى» ، «دەشتكە باھار كەلدى» ، «كۈرەش داۋام قىلىندۇ» ، «ئازاد زامانەمدىن ئايلىناي» ، «بىزنىڭ ئەۋلاد» قاتارلىق بىر قىسىم ھېكايىلەرنى يېزىپ ، شۇ دەۋر رېئاللىقىنى خېلى جانلىق ئەكس ئەتتۇرگەن ھەم كۆزگە كۆرۈنۈشكە باشلىغان . 1970 - يىللارنىڭ ئاخىرلى-رىدىن باشلاپ ئەخەت تۇردىنىڭ پروزا ئىجادىيىتى يېڭى بىر باسقۇچقا قەدەم قويدى . بۇ مەزگىللەردە ئۇ «يالقۇنلۇق ياش-لىق» ، «مەرھابا ، باغۋەن» ، «مەھبۇس قىزى» قاتارلىق ھېكا-يىلەرنى يېزىش ئاساسىدا پوۋېست ئىجادىيىتى بىلەن شۇغۇللى-نىپ ، «قىيانلىق دەريا» ، «ئەلۋىدا ، كۆز يېشىم» قاتارلىق پوۋېستلارنى ئېلان قىلىپ ، بۇ جەھەتتىمۇ كۆرۈنەرلىك نەتىجى-لەرگە ئېرىشتى . ئۇنىڭ پوۋېست ئىجادىيىتى ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ ھېكايە ئىجادىيىتىدىن رومان ئىجادىيىتىگە ئۆتۈشتىكى ئۆتكۈنچى ئىجادىيىتى بولۇپ قالدى . ئۇ 1980 - يىللارنىڭ ئاخىرىدىن باشلاپ رومان ئىجادىيىتىگە كىرىشىپ ، 1989 - يىلى تۇنجى رومانى — «ئۇنتۇلغان كىشىلەر»نى ئوقۇرمەنلەر بىلەن يۈز كۆ-رۈشتۇردى . بۇ رومان ئۆزىنىڭ كۆپ تەرەپلىمە قىممىتى ۋە يۇقىرى مۇۋەپپەقىيىتى بىلەن كىشىلەر ئارىسىدا ۋە ئەدەبىيات ساھەسىدە زور تەسىر قوزغىدى ، شۇنداقلا ئۇنىڭ رومان ئىجادى-يىتى ئۈچۈن پۇختا ئاساس بولۇپ قالدى . شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ئاساسلىق كۈچىنى رومان ئىجادىيىتىگە قارىتىپ ، كەينى - كەي-نىدىن «ھايات شۇنداق» ، «سەرسان روھ» ، «بەختسىز سەئىدد-يە» ، «قاباھەت» قاتارلىق رومانلارنى يېزىپ جامائەتچىلىك

بىلەن يۈز كۆرۈشتۇردى. ئەگەر بىز «خەيرخوش، توققۇز كۆنلۈك ماكان»، «ئەلۋىدا، كۆز يېشىم» ناملىق ئەسەرلەرنى ئۇنىڭ ھېكايە ۋە پوۋېست ئىجادىيىتىدىكى بىر پەللە دېسەك، ئۇنداقتا «سەرسان روھ»، «بەختسىز سەئىدىيە»، «قاباھەت» رومانلىرى ئۇنىڭ رومان ئىجادىيىتىدىكى نەتىجىسىگە ۋەكىللىك قىلالايدىغان نادىر ئەسەردۇر.

يازغۇچىنىڭ تۇنجى پوۋېستى «قىيانلىق دەريا» 1985 ـ يىلى مەملىكەتلىك 2 ـ نۆۋەتلىك ئاز سانلىق مىللەتلەر ئەدەبىياتىنى باھالاشتا «مۇنەۋۋەر پوۋېست» مۇكاپاتىغا ئېرىشكەندىن كېيىن، ئۇنىڭ بىر قىسىم ھېكايىلىرى، بولۇپمۇ «ئۇنتۇلغان كىشىلەر»، «ھايات شۇنداق»، «سەرسان روھ»، «بەختسىز سەئىدىيە» قاتارلىق رومانلىرى كەينى ـ كەينىدىن «جۇڭگو كىتاب مۇكاپاتى»، «تۇلپار ئەدەبىيات مۇكاپاتى»، «تەڭرىتاغ ئەدەبىيات ـ سەنئەت مۇكاپاتى» ... قاتارلىق مەملىكەت ۋە ئاپتونوم رايون دەرىجىلىك مۇكاپاتلارغا ئېرىشىپ زور شەرەپ قۇچتى. ئۇنىڭ بىر تۈركۈم ھېكايە ـ پوۋېستلىرى خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلىنغاندىن سىرت، «سىناق مەيدانىدىكى لەتىپە»، «خەيرخوش، توققۇز كۆنلۈك ماكان» قاتارلىق نادىر ھېكايىلىرى چەت ئەل تىلىغا تەرجىمە قىلىنىپ، «چەت ئەل يازغۇچىلىرىنىڭ ھېكايىلىرى» ناملىق توپلام بىلەن «پەرۋاز» ناملىق مەجمۇئەلەردە ئېلان قىلىندى.

بۇ قېتىم نەشرىياتىمىز دۆلەت قۇرۇلغانلىقىنىڭ 60 يىللىقىغا سوۋغا قىلىش ۋە ئەخەت تۇردى ئىجادىيىتىنىڭ 50 يىللىقىنى خاتىرىلەش يۈزىسىدىن يازغۇچىنىڭ بارلىق ئەسەرلىرىنى 10 توم قىلىپ نەشر قىلدۇق. بىز ھۆرمەتلىك ئوقۇرمەنلەرگە سۇنغان بۇ 10 توملۇق ئەسەر يازغۇچى ئەخەت تۇردىنىڭ تارىخ ۋە رېئاللىق ھەققىدىكى 50 يىلدىن بۇيانقى جاپالىق ئىزدىنىشلىرىنىڭ مەھسۇلى. ئۇ ئۆزىنىڭ پۈتۈن ئىجادىيىتىدە كىشىلەرنىڭ

ئىجتىمائىي رېئاللىق بىلەن بولغان ئوخشاشمىغان مۇناسىۋەت ـ
ئالاقىلىرىنى ، جۈملىدىن ئۇلارنىڭ باي ۋە مۇرەككەپ روھىي
دۇنياسىنى تىپىك ۋە ماھىيەتلىك بولغان تۇرمۇش كۆرۈنۈشلىرى
ئىچىدە ئوبرازلىق يارىتىشتەك ئىجادىيەت ئالاھىدىلىكىنى گەۋدى-
لەندۈرۈپ ، ئۆزىگە خاس بەدىئىي ئۇسلۇب ياراتقان . ئۇ تەسۋىرلى-
گەن پېرسوناژلارنىڭ كۆپىنچىسىدە زاماندىشلىرىمىزنىڭ مەنىۋى
قىياپەتلىرى تەبىئىي ۋە ئېنىق ئېچىپ بېرىلىپ ، ئۇيغۇر خەلقى-
نىڭ تىپىك مىللىي خاراكتېرى خېلى روشەن ئەكس ئەتكەن .
بۇ خىل تىپىك خاراكتېر يازغۇچىنىڭ ئىدىيىۋى ھېسسىياتى ،
جەمئىيەت ۋە تۇرمۇش ھەققىدىكى ئالاھىدە كۆزقاراشلىرى ، شۇ-
نىڭدەك ئۆزگىچە ئىجادىيەت ئۇسۇلى ئارقىلىق سەنئەت يۇكسەك-
لىكىگە كۆتۈرۈلگەن . شۇڭا ئۇ كىشىلەرگە ئۆزگىچە بىر خىل
ئېستېتىكىلىق زوق بېغىشلايدۇ ، كىشىنى ھايات گۈزەللىكىدىن ،
شۇنداقلا تەبىئەت گۈزەللىكىدىن سۆيۈندۈرىدۇ .

قىسقىسى ، ئەخەت تۇردى دەۋر قىياپىتىنى ئىجابىي ۋە سەل-
بىي ياقتىن يورۇتقان ، تۇرمۇش پۇرىقى كۈچلۈك ، زىددىيەت-
توقۇنۇشلىرى كەسكىن ، پېرسوناژلىرى ئۆزىگە خاس خاراكتېرگە
ئىگە ، تىلى تاتلىق بىر تۈركۈم مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرى بىلەن يېڭى
دەۋر ئۇيغۇر ئەدەبىياتىغا ، جۈملىدىن ئۇنىڭ رومانچىلىق ساھەسى-
گە مۇناسىپ تۆھپىلەرنى قوشقان تۆھپىكار يازغۇچىدۇر .

بىز ئاخىرىدا ، ھۆرمەتلىك ئەدىبىنىڭ تېنىگە سالامەتلىك ،
قەلىمىگە تېخىمۇ زور بەرىكەت تىلەيمىز !

2009 ـ يىل ، مارت .

مۇندەرىجە

ھېكايىلەر

سىناق مەيدانىدىكى لەتپە 1
گۇلخان.. 22
گۇرۇچ 41
يەكچەشمە 66
خەيرخوش ، توققۇز كۇنلۇك ماكان 81
قىزىق ئىشلار................................ 113
ئالۋاستىغا يولۇققان ئادەم 138
يەر گۇۋاھ ، ئاسمان گۇۋاھ !................. 163
نېمە دېگۈلۈك................................ 176

پوۋېستلار

باھاردىكى جۇدۇن 190
قاش بىلەن كىرپىك ئارىلىقىدا 313
سەبىيلەر پاجىئەسى 380

سىناق مەيدانىدىكى لەتپە

«ئېيتاي ، ئەي تالىپ ساڭا چەندان سۆخەن ،
مەرىپەتسىز جىسمىدۇر جانسىز بەدەن .»
(«كۇللىيات مەسنەۋى خاراباتى»)

بىر ئايدىن بېرى كوچا ـ كويلاردا ئېقىپ يۈرگەن مىش ـ مىش خەۋەر ئاخىر راستقا ئايلاندى . تۇنۇگۇن ۋىلايەتلىك مائارىپ ئىدارىسىدىن چىققان ئۈچ كىشىلىك كومىسسىيە گۇۋاھنامە تارقىتىپ ، 20 ـ ئۆكتەبىردە ئىمتىھان ئېلىنىدىغانلىقىنى ئۇقتۇردى .

گۇۋاھنامە ناھىيىنىڭ مۇئاۋىن ھاكىمى نۇردۇنغىمۇ بېرىلگەندى ، ئۇ «بىر قىسىم ئىشچى ـ خىزمەتچىلەرنىڭ ئىمتىھانغا قاتنىشىش گۇۋاھنامىسى» دېگەن خەتلەر بېسىلغان قەغەزگە تىكىلگىنىچە بىر پەس تۇرۇپ قالدى . كېيىن ئۇنى ئۈستەل ئۈستىگە تاشلاپ قويۇپ ، بىلىكىدىكى كالىندارلىق سائىتىگە قارىدى ، چېسلا «18» رەقىمىنى كۆرسىتىپ تۇراتتى . ئۇ بېشىنى پەرۋاسىز لا يېنىككىنە سىلكىپ قويدى . نەچچە ۋاقىتتىن بېرى پۈتۈن ناھىيىنى ساراسىمىگە سېلىۋەتكەن بۇ خەۋەر نۇردۇن ھاكىمغا ھېچقانچە تەسىر قىلمىغاندەك ئىدى . ھەتتا ئۇنىڭ ھەمىشە ئۇيقۇسىراپ تۇرىدىغان كۆزلىرىمۇ شۇ پېتى قىسىلىپ ، نۇرسىز پىلدىرلاپ تۇراتتى . ئۇ ئۆگۈنلۈككە ئېلىنىدىغان ئىمتىھان توغرۇلۇق ئويلاپمۇ قويمىدى ...

20 ـ ئۆكتەبىرمۇ يېتىپ كەلدى ، ناھىيىلىك ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ چوڭ زالى بۈگۈن تاڭ سەھەردىن باشلاپلا جانلىنىپ

此为试读，需要完整PDF请访问： www.ertongbook.com

كەتتى ، ئىمتىھانغا قاتناشقۇچىلار ئەتىگەندىلا بۇ يەرگە جەم بولۇشقانىدى .
ئىمتىھان مەيدانى شۇنچە ئازادە بولۇشىغا قارىماي ، يەنىلا سۇرلۇك كۆرۈنەتتى . بىر - بىرىدىن مەلۇم ئارىلىق قالدۇرۇپ ئولتۇرغان ئادەملەر گويا بىر تىنىقتا نەپەس ئېلىۋاتقاندەك دەككە-دۈككە ئىچىدە تىمتاس ئولتۇرۇشاتتى . تەييارلىق قوڭغۇرىقى ئىككىنچى قېتىم چېلىنغاندا ، نۇردۇن ھاكىمنىڭ جىپ ماشىنىسى زال ئىشىكىنىڭ ئالدىغا كېلىپ توختىدى . نۇردۇن ھاكىم ياش بىر يىگىتنى ئەگەشتۈرۈپ ماشىنىدىن چۈشتى . ئۇلار ئىمتىھان مەيدانىغا كىرىشكە ۋىلايەتتىن چىققان بىر نازارەتچى ئۇلارنىڭ ئالدىغا كېلىپ دېدى :
— گۇۋاھنامىڭىزنى كۆرۈپ باقاي .
نۇردۇن ھاكىم گۇۋاھنامىسىنى كۆرسەتتى .
— نومۇرىڭىز قىرىق يەتتە ئىكەن ، ئورنىڭىز ئەنە ئاۋۇ يەردە ، — نازارەتچى گۇۋاھنامىنى نۇردۇن ھاكىمغا بېرىۋېتىپ ياش يىگىتتىن سورىدى ، — سىزنىڭچۇ ؟
— مەن ... مېنىڭ ... ، — يىگىت دۇدۇقلىغىنىچە نۇردۇن ھاكىمغا قارىدى .
نۇردۇن ھاكىم دەرھال نازارەتچىنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ چۈشەندۈردى :
— بۇ كىشى ئىشخانىنىڭ كاتىپى بولىدۇ ، ئىسمى ئابلا ، ئىككىمىز بىرلىكتە تەييارلىق قىلغان ، ئىمتىھاننىمۇ بىللە بەرمەكچىمىز ...
— ھە ؟ ! — نازارەتچى دەسلەپ ھەيرانلىقتا لەپپىدە بىر قارىدى - دە ، كېيىن مەسخىرە ئارىلاش سوغۇققىنە كۈلدى ، — تەييارلىقنى ئەلۋەتتە بىللە قىلىشقا بولىدۇ ، لېكىن ئىمتىھاننى قانداقمۇ بىللە بەرگىلى بولسۇن ؟ ! بۇ ھەركىمنىڭ ئىقتىدارىنى سىنايدىغان ئىش - دە ! — نازارەتچى ئاندىن ئابلا كاتىپقا قاراپ

دېدى ،— يولداش ، ئىمتىھانغا قاتنىشىشقا تېگىشلىكلەرنىڭ ھەممىسىگە گۇۋاھنامە تارقىتىلغان ، سىزنىڭ گۇۋاھنامىڭىز بولمىغاندىكىن قايتىپ كېتىڭ ...

نازارەتچىنىڭ تەلەپپۇزى بۇيرۇقتەك جىددىي ئىدى ، ئابلا كاتىپ نۇردۇن ھاكىمغا قاراپ ئىلاجسىز قالغانلىقىنى بىلدۈردى . راستىنى ئېيتقاندا ، شۇ تاپتا ئۇنىڭمۇ بۇ يەردىن خۇددى بوز تورغايدەك پۇرردە قىلىپ غايىب بولغۇسى بار ئىدى . بايا نۇردۇن ھاكىم قاراپ تۇرۇپلا يالغان ئېيتتى . ئۇلار نەدىمۇ بىرلىكتە تەييارلىق قىلىسۇن ؟ ! بۇنىڭدىن بىر ئاي بۇرۇن ۋىلايەتلىك مائارىپ ئىدارىسىدىن بۇ قېتىمقى ئىمتىھانغا تەييارلىق قىلىش ئۈچۈن يۈز سوئال چىقىرىپ ، ھەرقايسى جايلارغا تارقىتىپ بەرگەن . شۇ چاغدا نۇردۇن ھاكىم سوئاللار بېسىلغان قەغەزنى ئابلا كاتىپقا بېرىپ : «سەن مۇشۇ بويىچە ئانچە - مۇنچە تەييارلىق قىلىپ قويغىن ، ئىمتىھان ۋاقتىدا بىر يەردە ئولتۇرارمىز ...» دېگەنىدى . بۇ شۇنداقلا ئېيتىلغان سۆز بولسىمۇ ، لېكىن ئەمەلىيەتتە ، بىر رەھبەرنىڭ قول ئاستىدىكى كادىرغا ۋەزىپە تاپشۇرۇشى ئىدى . ئابلا ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ئىشخانىسىدا ئىشلەۋاتقان مۇشۇ بىرنەچچە يىلدىن بېرى نۇردۇن ھاكىمنىڭ قولىغا قول ، پۇتىغا پۇت بولۇپ كېلىۋاتاتتى . ئۇ بۇ قېتىممۇ ياخشى تەييارلىق قىلدى . بۇ جەرياندا نۇرغۇن ماتېرىياللارنى كۆردى ، نۇرغۇن كىشىلەردىن سورىدى . شۇنداق قىلىپ ، قىسقىغىنا ۋاقىت ئىچىدە خېلى ئەتراپلىق ھەم چوڭقۇر بىلىمگە ئىگە بولۇپ قالدى . بۇنى ئۇ ئاساسەن ئۆزىنىڭ ئىلىم - پەنگە بولغان ئىشقىۋازلىقى بىلەن قىلدى ، شۇنداقلا بۇنىڭ ئۆز رەھبىرى ئورۇنلاشتۇرغان «سىياسىي ۋەزىپە» ئىكەنلىكىنىمۇ ئۇنتۇپ قالمىدى . لېكىن ، ئابلا تېخى ئىككى يىل بۇرۇنلا ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرگەچكە ، بۇ قېتىمقى ئىمتىھانغا قاتنىشىش «سالاھىيىتى» توشماي گۇۋاھنامە ئالالمىدى . بۈگۈن بولسا نۇردۇن ھاكىمنىڭ

يېنىدا ئۆلتۈرۈپ، ئۇنىڭ ئېغىزىغا ئېغىز، قۇلىقىغا قۇلاق بو-
لۇش شەرپىگە مۇيەسسەر بولالماي قالدى...

— ۋاقىت توشۇپ قالدى، — دېدى نازارەتچى نۇردۇن ھا-
كىمغا ئەسكەرتىپ، — تېزرەك جايىڭىزغا بېرىڭ!

نۇردۇن ھاكىمنىڭ دېمى ئىچىگە چۈشۈپ كەتتى. باشقا
ئىشلاردا ئۇ بۇ يەرگە ھاكىم بولسىمۇ، لېكىن ھازىر شۇ مەيداندا
نازارەتچى ئۇنىڭغا ھاكىم ئىدى، ئۇنىڭغا بويسۇنماي بولمايتتى.
ئابلا كاتىپ يەلكىسىنى قىسىپ قويۇپ سىرتقا ماڭدى، ئۇنىڭ
قارىسى يىتكەندىن كېيىن نۇردۇن ھاكىمنى بىردىنلا ۋەھىمە
باستى. ئۇنىڭ كاللىسى گويا كاتىپ بىلەن بىللە چىقىپ كەتكەن-
دەك، ئۆزىنى ئىنتايىن زەئىپ ھەم جانسىز ھېس قىلدى...

لېكىن، ئۇ يەنە دەرھاللا ئۆزىنى تۇتۇۋالدى. بۇ يەردە ئول-
تۇرغانلارنىڭ ھەممىسى دېگۇدەك ئۇنىڭ قول ئاستىدىكىلەر بو-
لۇپ، ئەزەلدىن ئۇنىڭ ئاغزىغا قارايدىغانلار ئىدى. شۇلار چېغىدا
ھېچبىر غېمى يوق بەخىرامان ئولتۇرسا، نەچچە يىلدىن بېرى
ئۇلارنى باشقۇرۇپ كېلىۋاتقان ئادەمنىڭ ئالاقزادە بولۇشى ئۇيات
ئەمەسمۇ؟! ئىمتىھان دېگەن قانچىلىك نېمىتى؟! ئۇ ئەقلىگە
كەلگەندىن بېرى كۆرگەن - ئاڭلىغانلىرىنى يازسىمۇ چوڭ بىر
كىتاب بولىدۇ. شۇنداق تۇرۇقلۇق ئىككى - ئۈچ سائەت ئىچىدە
بىر نەچچە ۋاراق قەغەز توشقۇزۇش شۇنچە تەس گەپمۇ؟!...

نۇردۇن ھاكىم بىردىنلا جانلاندى، شۇ تاپتا ئۇ ئۆزىنى
ھەممىدىن كۈچلۈك ۋە قاۋۇل ھېس قىلدى. پۇت - قوللىرىغىمۇ
باشقىدىن مادار كىرگەندەك، مەزمۇت قەدەم بىلەن چوڭ زالنى
ئۇدۇل كېسىپ جايىغا قاراپ ماڭدى.

قوڭغۇراق ئۈچىنچى قېتىم چېلىنغاندا، ئىمتىھان كومىس-
سىيىسىنىڭ باشلىقى ئوتتۇرىغا چىقتى.

— يولداشلار، بۈگۈن بىز مەركەزنىڭ مۇناسىۋەتلىك
ھۆججىتىنىڭ روھىغا ئاساسەن، بىر قىسىم ئىشچى -

خىزمەتچىلەرنىڭ مەدەنىيەت سەۋىيىسىنى سىناپ باقماقچىمىز. بۇ قېتىمقى سىناقنىڭ ئەھمىيىتى توغرىسىدا ئۆتكەندە تارقىتىلغان ھۆججەتتە تەپسىلىي سۆزلەنگەن، ئىمتىھاندىن ئۆتكەنلەرگە «لاياقەت گۇۋاھنامىسى» بېرىلىدۇ. ھازىر ئىمتىھان سوئاللىرىنى تارقىتىمىز، — دېدى ئۇ ۋە يەنە بىر نەچچە ماددىلىق دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلارنى جېكىلىگەندىن كېيىن ئىمتىھانغا قاتناشقان ئاتمىش يەتتە كىشىنىڭ ئىسىملىكىنى بىرمۇبىر ئوقۇپ ئەمەلىيلەشتۈردى. نۇردۇن ھاكىم شۇ چاغدىلا بۇ مەيداندا ئۆزى بىلەن بىللە ناھىيىنىڭ يەنە بىر مۇئاۋىن ھاكىمى — مەخسۇتنىڭمۇ بارلىقىنى بىلدى. مەخسۇت ئۇنىڭدىن تۆت قەدەم ئالدىدىكى ئورۇندا ئولتۇراتتى. ئۇ مەخسۇتنىڭ پۈتۈن قىياپىتىنى ئېنىق كۆرەلمىسىمۇ، لېكىن يان تەرەپتىن ئۇنىڭ ناھايىتىمۇ خاتىرجەم ھەم بەھۇزۇر ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، قانداقتۇر بىر خىل ئىچكى تۇيغۇ بىلەن سوغۇققىنە ھىجىيىپ قويدى.

شۇ چاغدا ئىمتىھان نازارەتچىلىرى پېچەتلەنگەن ئىمتىھان سوئاللىرىنىڭ پېچىتىنى يېشىپ تارقىتىشقا باشلىدى. جىمجىت زال ئىچى بىردىنلا جانلىنىپ كەتتى. قايسىبىرلىرى ئىلتىجالىق كۆزلىرى بىلەن تۆت ئەتراپىغا قاراپ، كىملەردىندۇر مېھىر-شەپقەت كۈتكەندەك قىلاتتى، قايسىبىرلىرى چوڭقۇر «ئۇھ» تارتىپ، ئۆزىنىڭ روھىي زەئىپلىكىنى ئاشكارىلايتتى...

نۇردۇن ھاكىم ئىمتىھان سوئالىنى قولىغا ئېلىپ، بېشىددىن ئاخىرىغىچە بىر قاراپ چىقتى. ھەرخىل پەنلەردىن ئارىلاش چىقىرىلغان ئون سوئال ئۇنىڭ كاللىسىدا دەماللىققا ھېچقانداق تەسىرات قالدۇرمىدى، گويا ئۇ ئۆمۈچۈك تورىغا چىرمىشىپ قالغاندەك، پىكىرلىرى بىردىنلا تۇمانلىنىشىپ كەتتى. پەقەت ماتېماتىكا سوئاللىرى ئىچىدىكى ئاددىي كەسىرلەر ئۇنىڭ كۆزىگە غەلىتە كۆرۈنۈپ، بىر ئاز مەيلىنى تارتقاندەك بولدى-يۇ، لېكىن يەنە شۇ ھامان ئۇلارمۇ قانداقتۇر ئەھمىيەتسىز،

تۇتۇرۇقسىز نەرسىلەرگە ئايلىنىپ، ئۇنىڭ كۆڭلىنى غەش قىلدى: «مۇنداق غەلىتە نەرسىلەرنىڭ ئورنىغا ‹توخۇ - توشقان قىرىق سەككىز، پۇتلىرى يۈز سەككىز› نى چىقارسا بولمامدۇ؟ — دەپ ئويلىدى ئۇ ئۆزىچە چىچىلىپ، — ئەگەر شۇ بولغان بولسا هايت- هۇيت دېگۇچە ئىشلىۋەتمەمتتىم! ...»

نۇردۇن هاكىم ئۆزىنىڭ شۇ هېسابنى ياخشى ئىشلىيەلەيدىغانلىقىنى، ئۇنىمۇ ئۆتكەن هەپتە بىر ئۆلپىتىنىڭ ئۆيىدىكى ئولتۇرۇشتا قايسىبىرسىنىڭ قىزىقچىلىق قىلىپ يېشىپ بەرگەنلىكىنى ئېسىگە ئالدى.

شۇنداق قىلىپ ماتېماتىكىدىن چىقىرىلغان ئىككى سوئال ئۇنى ئانچە قىزىقتۇرالمىدى، ئۇ ئاخىر قولىنى بىرلا سىلكىپ: «نېمانچە باش قاتۇرغۇلۇق!؟ تۆت ئەمەلنى بىلمىگەن ئادەم ناهىيىنى سورىيالامدىكەن!؟» دەپ، بۇ مورەككەپ ئىسكەنجىدىن ئۆزىنى ئاسانلا ئازاد قىلىۋەتتى. ئەمدى ئۇ ئىمتىهان سوئاللىرىنىڭ باشتىكى بىرقانچىسىدىن بىراقلا ئاتلاپ ئۆتۈپ، ئوتتۇرىدىكى بىرسىگە كېلىپ توختىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرىگە كۈلكە يۈگۈردى. لەۋلىرى ئىختىيارسىز لىپىلداپ، بىلىنەر - بىلىنمەس پىچىرلىدى: «مانا، سوئال دېگەن مۇنداق بولسا بولىدۇ، بۇنى چىقارغان مۇئەللىم ناهايىتىمۇ ئەقىللىق ئىكەن: ‹جۇڭگو كوممۇنىستلار پارتىيىسىنىڭ 7 - قۇرۇلتىيى قاچان، قەيەردە ئېچىلغان؟›، دەمدۇ، هىم! ...»

نۇردۇن هاكىم چاپىنىنىڭ يېڭىنى يۇقىرىغا سۈرۈپ قويۇپ، خۇددى هۆججەتلەرگە تەستىق سالغاندەك سالاپەت بىلەن يېزىشقا كىرىشتى: «جۇڭگو كوممۇنىستلار پارتىيىسىنىڭ 7 - قۇرۇلتىيى پارتىيە تارىخىدىكى ئەڭ مەشهۇر، ئەڭ ئۇلۇغ قۇرۇلتاي بولۇپ، ئۇ 1945 - يىلى 7 - ئاينىڭ 1 - كۈنى ئۇلۇغ پايتەختىمىز بېيجىڭدىكى هەشەمەتلىك خەلق سارىيىدا تەنتەنە بىلەن ئېچىلغان.»

نۇردۇن ھاكىم يېزىشتىن توختىدى ـ دە، تۆت تەرىپىگە قاراپ ئازادە كېرىلىۋالدى. ئۇنىڭ نەزىرىدە بۇ سوئالغا ھېچكىمنىڭ ئۇنىڭدەك توغرا ھەم تېز جاۋاب بېرەلىشى ناتايىن ئىدى. لېكىن، ئۇنىڭ كۆزلىرى مەخسۇتنىڭ باش كۆتۈرمەي جىددىي يېزىۋاتقان قىياپىتىگە چۈشۈش بىلەن يەنە كەيپى بۇزۇلدى...

ئوتتۇز سەككىز ياشلاردىكى مەخسۇت ئىنتايىن كەم سۆز، ئاددىي ـ ساددا يىگىت ئىدى. سىرتتىن كۆرگەن كىشى ئۇنى بىرەر ناھىيىنىڭ ھاكىمى دەپ زادىلا ئويلىمايتتى. ئۇ ئەزەلدىن كىتاب ۋە گېزىت ـ ژۇرنال ئوقۇشقا ھېرىسمەن بولۇپ، شەرەپنى ئەقىل بىلەن ھۈنەردىن، ئۇلۇغلۇقنى ئىلىم بىلەن پاراسەتتىن تېپىشقا تىرىشاتتى. شۇڭا كىشىلەر ئۇنىڭغا «كىتابخۇمار» دەپ نام قويغانىدى. لېكىن، كېيىنرەك بۇ نام نۇردۇن ھاكىم تەرىپىدىن «كىتاب سارىڭى»غا ئۆزگەرتىۋېتىلدى. مەيلى نېمىلا بولمىسۇن، مەخسۇت ھەرخىل بىلىملەردىن خەۋەردار بولغاچقا، ئۇنىڭ نەزەر دائىرىسى كەڭ، سۆزلىرى مەزمۇنلۇق ئىدى. ئۇ ھەرقانداق چوڭ يىغىن ياكى كىچىك مۇزاكىرىلەردە سۆزلىمىسۇن، سۆزلىرى كىشىلەرنى قايىل قىلالايتتى. شۇڭا بەزى قېرىلار ئۇنىڭ دوكلاتىنى، پىكىر ـ تەلەپلىرىنى ئاڭلىغاندا، «ئەجەبمۇ ئىسسىق باستى» دېسە، ياشلار «ئەجەبمۇ تەملىك سۆز بولدى» دېيىشەتتى.

مەخسۇتنىڭ ئىمتىھان قەغىزىدىن باش كۆتۈرمەي، ھەۋەس بىلەن يېزىشى نۇردۇن ھاكىمنى تۇرتتى بولغاي، ئۇ دەرھال خىيالدىن ئۆزىنى يىغىپ، نەزىرىنى يەنە سوئاللارغا ئاغدۇردى. بايا جاۋاب يېزىپ بولغان سوئالنىڭ ئاستىدىلا ئۇنىڭغا خېلى تونۇشتەك يەنە بىر سوئال تۇراتتى. نۇردۇن ھاكىم پىچىرلاپ ئوقۇدى: «دۆلىتىمىزدە بارلىققا كەلگەن تۆت چوڭ كەشپىيات قايسىلار؟»

نۇردۇن ھاكىم قەلەمنى ئېڭىكىگە تىرەپ چوڭقۇر ئويغا

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com